

Het Gelders Akkoord

Een gezamenlijke Gelderse basisaanpak tegen ondermijning

Inhoud

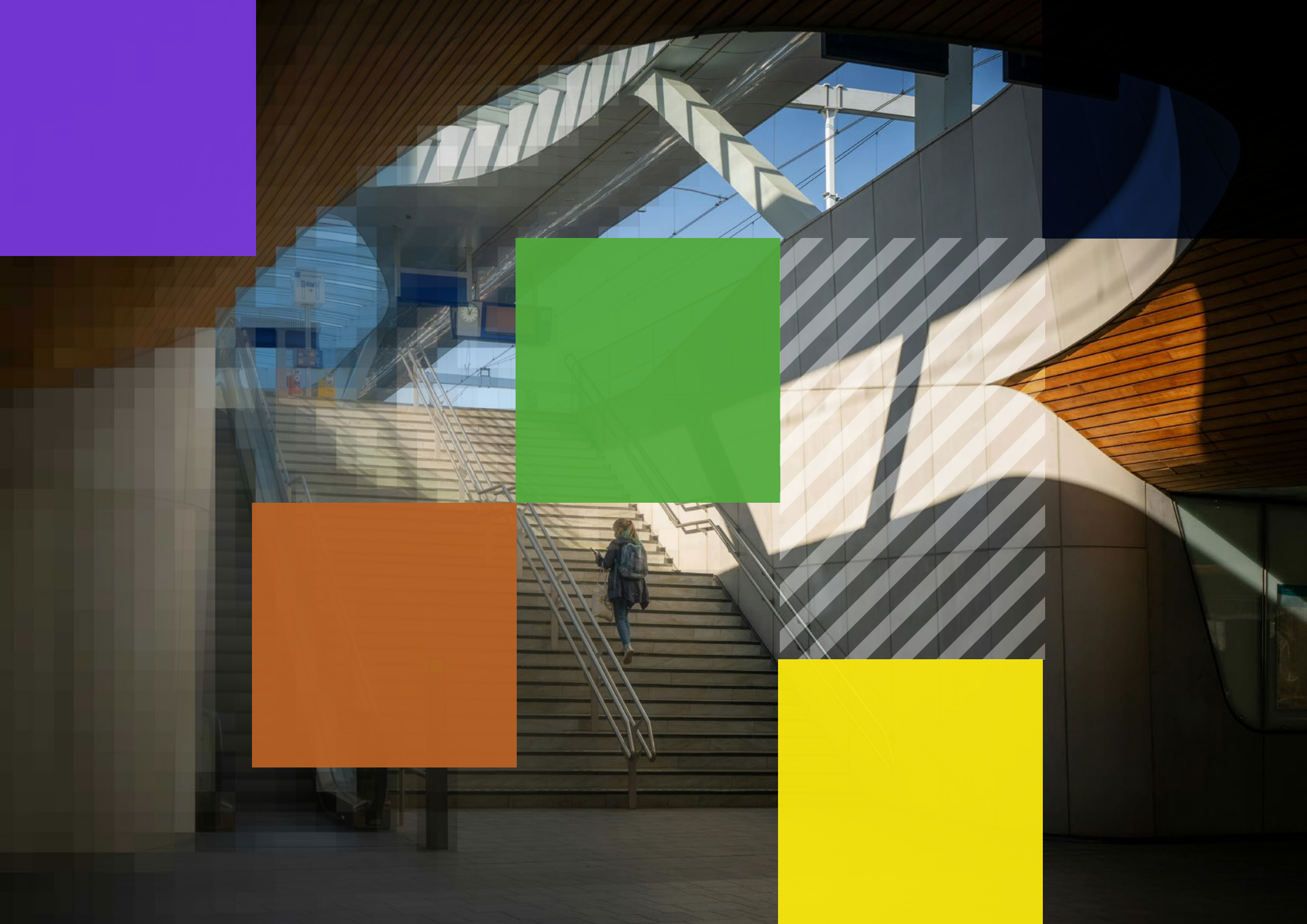
Voorwoord

Leeswijzer

Hoofdthema's

Begrippenlijst

Bijlage: Toelichting

Voorwoord

Gedeputeerde Weerbare Overheid

Het hacken van overheidssystemen. Criminelen die invloed kopen in het lokale bestuur. Het intimideren van politieke ambtsdragers. Ondermijnende criminaliteit raakt steeds vaker de fundamenten van onze democratische rechtsstaat.

Daar kunnen en mogen we niet alleen voor staan. Juist nu is samenwerking tussen gemeenten, provincie en veiligheidspartners essentieel. Het Gelders Akkoord biedt daarvoor een gezamenlijk kompas: met heldere richtlijnen, gedeelde uitgangspunten en concrete afspraken.

In dit akkoord committeren Gelderse gemeenten en de provincie zich aan gedeelde afspraken: een weerbare overheid die criminaliteit geen ruimte geeft. De provincie ondersteunt dit proces actief — vooral daar waar schaalgrootte, samenwerking en kennisdeling het verschil kunnen maken. Het Gelders Akkoord wordt tot slot onderschreven door de Belastingdienst, politie, Openbaar Ministerie en het RIEC Oost-Nederland.

We zien ondermijning niet alleen als een veiligheidsvraagstuk, maar ook als een sociaal, economisch en maatschappelijk probleem. Dat geeft juist kansen voor een bredere aanpak, over domeinen heen. Dat doen we met gerichte projecten voor aanpak van duistere praktijken op vakantieparken en bedrijventerreinen; het vergroten van digitale veiligheid; of voorkomen dat vergunningen of subsidies terechtkomen bij malafide partijen.

Weerbaarheid vraagt meer dan incidentbestrijding. Het vereist een brede, organisatie overstijgende inzet. Daar ligt de kracht van het Gelders Akkoord: het helpt om ondermijning structureel op te nemen in beleid, processen en besluitvorming. Alleen zo beschermen we onze veiligheid en de waarden waarop onze samenleving is gebouwd.

Peter Drenth

Met het basisniveau zijn wij weerbaar tegen ondermijning en integer in onze besluitvorming.

Het Gelders Akkoord

Het basisniveau noemen we Het Gelders Akkoord omdat het werken aan een weerbare overheid iets is waar we samen aan werken (nu en in de toekomst), voor onszelf en voor elkaar. Het werken aan dit basisniveau is niet vrijblijvend, omdat we met elkaar een norm willen stellen waarop we onszelf toeleggen. Het is essentieel voor het functioneren van ons als collectief en heeft invloed op het gedrag van iedereen. Het is belangrijk dat we elkaar ondersteunen, gezamenlijk bijdragen en elkaar aanspreken op wat in het akkoord staat, zodat we als geheel succesvol kunnen zijn. Daarmee zijn we akkoord!

Een organisatiebreed basisniveau

Noodzakelijk voor een weerbare overheid tegen ondermijning, is een gedragen en duurzame beweging waaraan de hele gemeentelijke- en provinciale organisatie werkt. Dit doen zij in nauwe samenwerking met partners, zoals de Belastingdienst, de politie, het Openbaar Ministerie en het RIEC Oost-Nederland. De ervaring leert dat de stap van bewustwording naar organisatiebrede borging van maatregelen om verschillende redenen uitdagend is. De weerbaarheidsopgave belandt vaak op het bordje van de ambtenaar veiligheid, terwijl een ieder vanuit diens eigen plek in de organisatie hier een rol in te vervullen heeft. Daarbij is het van belang dat inzet op weerbaarheid tegen ondermijning niet wordt gezien als 'extra werk' of 'iets nieuws erbij', maar als randvoorwaarde voor goed bestuur die zoveel mogelijk in de gehele organisatie een plek moet krijgen binnen de bestaande werkzaamheden, taken en processen. De implementatie van het Gelders Akkoord is dan ook een organisatiebrede opgave.

Om recht te doen aan de autonomie van de gemeenten en de diversiteit aan organiserend vermogen van gemeentelijke organisaties en de opgaven, is in dit Gelders Akkoord alleen de opgave (het 'wat') geformuleerd. Dit is een combinatie van wat wettelijk al verplicht is en wat verder nog nodig is om als organisatie weerbaar tegen ondermijning te zijn. De nadere invulling (het 'hoe') wordt per district verder uitgewerkt. Daarmee is er ruimte voor maatwerk.

De basis is geen statisch begrip. Onze context en de gemeentelijke organisaties ontwikkelen zich continu. Daarom is ook Het Gelders Akkoord geen statisch document. Het kan met de tijd veranderd worden, wanneer de regio daar aan toe is, om zo aan te sluiten bij de status van Gelderse gemeenten, de maatschappelijke opgaven die zij tegenkomen en de ambities die daarbij horen.

Districtelijke programma's, Provincie Gelderland en RIEC Oost-Nederland

In de districten Gelderland-Midden (*via Samen Weerbaar*), Gelderland-Zuid (*via Weerbaar Gelderland-Zuid*) en Noord- en Oost-Gelderland (via *Samen voor een veilige regio Noord-en Oost-Gelderland*) worden de gemeenten ondersteund bij de aanpak van ondermijning. Deze ondersteuning vindt onder andere plaats via:

1. opleidingen, trainingen en bewustwordingssessies;

2. capaciteit en deskundigheid voor het uitvoeren van integrale controles en analyses, in het bijzonder via de Districtelijke Ondermijnings-/ ondersteuningsteams;

3. juridische ondersteuning bij het opstellen van onder andere beleid(sregels), verordeningen, handhavingsbesluiten, werkprocessen en voorbeeldbrieven;

4. ondersteuning bij communicatie-vraagstukken en rijker verantwoorden.

Het is belangrijk dat we elkaar ondersteunen, gezamenlijk bijdragen en elkaar aanspreken op wat in het akkoord staat, zodat we als geheel succesvol kunnen zijn.

Daarnaast ondersteunt de provincie Gelderland gemeenten bij de aanpak van ondermijning. Dit doet ze vanuit het programma Weerbaarheid via de programmalijnen Weerbare overheid en Weerbare samenleving. Concrete voorbeelden van ondersteuning via de lijn Weerbare overheid zijn de projecten Feniks (ondersteuning toepassing Wet Bibob), Ariadne (vakantieparkenaanpak) en de Districtelijke Ondermijningsteams. Vanuit de lijn Weerbare samenleving ondersteunt de provincie Gelderland gemeenten onder andere bij de aanpak van thema's als mensenhandel, cybercriminaliteit en jonge aanwas.

Tot slot ondersteunt het RIEC Oost-Nederland (naast de ondersteuning binnen de districtelijke programma's) bij de bestuurlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit (waaronder de Wet Bibob, het faciliteren van de integrale samenwerking (onder andere via de casusaanpak), het uitvoeren van fenomeenonderzoeken en (on)gevraagde advisering en voorlichting op de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Leeswijzer

De dikgedrukte teksten zijn de uitgangspunten en vormen samen het basisniveau dat is vastgesteld, waaraan we werken en waar we op aanspreekbaar zijn. Door op de nummering te klikken kunt u de bijbehorende toelichtingen, denkrichtingen en suggesties lezen in de bijlage. Deze toelichtende teksten maken geen onderdeel uit van het Gelders Akkoord omdat we de districten de ruimte bieden om zelf invulling te geven aan de geformuleerde opgaven.

Hoofdthema's

Klik op een themablokje om de uitgangspunten te bekijken

1

Bewustwording & Organisatieontwikkeling

3

Beleid, Toezicht en Handhaving

5

Communicatie

2

Informatiepositie

4

Integere en Veilige Werkomgeving

Bewustwording & Organisatieontwikkeling

Klik op de nummers om de toelichting te lezen.

Terug naar overzicht

1.1

De verantwoordelijkheid voor de implementatie van de weerbaarheidsnorm en het zijn van een weerbare organisatie ligt bij de driehoek van burgemeester/ commissaris van de Koning – gemeentesecretaris/ provinciesecretaris – raads-/statengriffier.

1.2

Wij besteden binnen onze hele organisatie periodiek en structureel aandacht aan ondermijning en bieden handelingsperspectief aan onze medewerkers en politieke ambtsdragers.

1.3

Wij benaderen ondermijnings-vraagstukken integraal. Alle organisatieonderdelen werken samen aan de aanpak van ondermijning en hebben hier in hun werkprocessen aandacht voor.

1.4

Wij werken samen met relevante publieke- en private partners in het versterken van onze weerbaarheid tegen ondermijning en zoeken daarin actief samenwerking op.

Informatiepositie

Klik op de nummers om de toelichting te lezen.

Terug naar overzicht

2.1

Wij waarborgen een adequate informatiebeveiliging.

2.2

Wij zorgen ervoor dat onze informatiepositie op de aanpak van ondermijning inzichtelijk is en wordt ingezet in de aanpak. Dit doen wij door het gestructureerd en op juridisch verantwoorde wijze verzamelen, verwerken, veredelen en verstrekken van informatie.

2.3

Wij hebben een intern centraal meldpunt voor het ontvangen van interne signalen van ondermijning en dragen dit actief uit.

2.4

Wij hebben één of meerdere medewerkers met een coördinerende rol die het meldpunt en het Werkproces Informatiegestuurd Werken kunnen coördineren.

2.5

Wij zorgen voor een periodiek intern of lokaal overleg waarbij signalen van ondermijning worden besproken.

Klik op de nummers om de toelichting te lezen.

Terug naar overzicht

3.1

Wij nemen de aanpak van ondermijning op in de bestuurlijke plannen. Wij geven de aanpak verder vorm in daarbij behorende uitvoeringsplannen.

3.2

Onze APV is ondermijningsproof, we houden hier toezicht op en handhaven bij geconstateerde overtredingen.

3.3

Medewerkers en bestuurders zijn getraind en opgeleid in het herkennen van signalen van ondermijning.

3.4

Wij hanteren ons bestuurlijk instrumentarium voor de aanpak van ondermijning en evalueren dat periodiek en structureel. We delen kennis, ervaringen en eventuele knelpunten in de aanpak met relevante interne- en externe partners.

3.5

Wij hanteren een actueel Bibob-beleid en stemmen dit waar mogelijk regionaal af.

3.6

Wij beschikken over medewerkers die uitvoering kunnen geven aan de Wet Bibob en komen periodiek bijeen om kennis en ervaringen uit te wisselen.

3.7

Wij zorgen dat medewerkers uit de verschillende beleidsdomeinen en gemandateerde organisaties die verantwoordelijk zijn voor (het behandelen van) beschikkingen, overeenkomsten en aanbestedingen, bekend zijn met het Bibob-beleid en weten waar ze aanvragen/verzoeken waarop de Wet Bibob van toepassing kan zijn neer moeten leggen.

3.8

Wij hebben en hanteren actueel beleid voor de toepassing van artikel 13b van de Opiumwet en beschikken over medewerkers die voldoende zijn toegerust om daar uitvoering aan te geven.

Terug naar overzicht

3.9

Wij hanteren actuele verordeningen, beleidsregels en contractstandaarden om zorgfraude en zorgcriminaliteit binnen de Wmo en Jeugdwet tegen te gaan.

3.10

Wij hanteren één toezicht- en handhavingskader op de Jeugdwet en Wmo 2015 en beschikken over een of meerdere toezichthouder(s) die we inzetten bij signalen van rechtmatigheidsproblemen en zorgfraude.

3.11

Wij hanteren een sluitende (lokale) aanpak van mensenhandel door de gehele organisatie en leren daarin van elkaars best practices.

3.12

Wij benutten bewustwording, preventie en een persoons-gerichte aanpak om jonge aanwas in de criminaliteit te voorkomen en/of hierop vroegtijdig in te grijpen.

3.13

Wij zorgen voor bewustwording bij de afdelingen/teams die te maken hebben met financiële processen over de risico's in relatie tot de aanpak van ondermijning.

3.14

Wij pakken openstaande bestuurlijke vorderingen (boetes, dwangsommen, leges, uitkeringen, etc.) in relatie tot ondermijning actief op.

3.15

Wij voeren informatiegestuurde mono- en integrale controles uit en handhaven op geconstateerde overtredingen in relatie tot ondermijning. Wij zorgen voor voldoende uitvoeringskracht.

Klik op de nummers om de toelichting te lezen.

Terug naar overzicht

4.1

Wij hebben actueel integriteitsbeleid vastgesteld en geïmplementeerd, hanteren dit, communiceren erover en zijn erop aanspreekbaar.

4.2

Wij hanteren protocollen waarin beschreven staat hoe te handelen bij (vermeende) schending van integriteit.

4.3

Wij hebben een actuele geldige gedragscode, hanteren deze en zijn daarop aanspreekbaar. Deze geldt voor medewerkers, politieke ambtsdragers en externen die werk voor onze organisatie verrichten.

4.4

Wij voeren periodiek en structureel het gesprek over het thema integriteit – onder meer in relatie tot ondermijning.

4.5

Wij hebben een intern meldpunt voor het ontvangen van interne signalen van mogelijke integriteitsschendingen en dragen dit actief uit.

4.6

Wij zijn alert op mogelijke integriteitsvraagstukken, maken deze bespreekbaar en handelen daarnaar.

4.7

Wij laten voor kandidaat-bestuurders een risicoanalyse uitvoeren.

4.8

Wij adviseren politieke partijen/-groeperingen een risicoanalyse uit te voeren voor (kandidaat-)raadsleden.

4.9

Wij hebben in een besluit bepaald welke screeningsmaatregelen (zoals een VOG/VOG P of VGB) plaatsvinden per profiel of functieaspect.

4.10

Wij besteden rondom de eed- of belofteaflegging van nieuwe medewerkers specifiek aandacht aan integriteit en informatieveiligheid, onder meer in relatie tot weerbaarheid en ondermijning.

4.11

Wij nemen in de overeenkomst met ingehuurde medewerkers, waarbij geen eed- en belofteaflegging plaatsvindt, een clausule op met een integriteitsverklaring en geheimhoudingsplicht.

Terug naar overzicht

Veilige werkomgeving

4.12

Wij hanteren een actueel agressie-/veiligheidsprotocol.

4.13

Wij zorgen voor een veilige (fysieke) werkomgeving voor onze medewerkers die zowel in- als buiten ons gemeente- of provinciehuis aan het werk zijn.

4.14

Wij zijn ons bewust van de veiligheidsrisico's van het verspreiden van de persoonlijke gegevens van medewerkers uit de gehele organisatie en minimaliseren deze risico's.

4.15

Wij weten waar risico's in onze werkprocessen zich bevinden en beschermen onze medewerkers en organisatie actief tegen deze risico's.

4.16

Wij zorgen dat er bij bedreiging van medewerkers en politieke ambtsdragers passende (fysieke) (beveiligings)maatregelen getroffen worden.

Klik op de nummers om de toelichting te lezen.

Terug naar overzicht

5.1

Wij hanteren een communicatie-strategie gericht op weerbaarheid tegen ondermijning intern richting onze organisatie én extern naar onze samenleving.

Ondanks dat iedere gemeente en de provincie diens eigen autonome positie heeft en ieder district een eigen identiteit heeft, willen we collectief optreden. Daarbij treden wij op tegen criminelen die misbruik willen maken van legale structuren en daarmee de rechtsstaat aantasten en het vertrouwen van burgers in een integere de overheid uithollen.

Begrippenlijst

Cyberveiligheid:
Deelgebied van informatiebeveiliging. De bescherming van computersystemen, netwerken en digitale gegevens tegen cyberaanvallen, schade en ongeautoriseerde toegang.

Externe inhuur:
Inhuur- en uitzendkrachten. Daaronder verstaan we bijvoorbeeld werknemers die via een uitzend- of detacheringsbureau werken, zzp'ers, externe adviseurs, stagiairs, freelancers, tijdelijke inhuur via aanbestedingen en ingeleend personeel van andere overheidsorganisaties.

Informatiebeveiliging:
Het geheel van beleid, maatregelen en protocollen om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie te waarborgen – ongeacht de vorm waarin die informatie zich bevindt.

Kandidaat-bestuurders:
Eenieder die mogelijk een bestuurdersfunctie gaat bekleden als burgemeester, wethouder, commissaris van de Koning of gedeputeerde.

Kwetsbare processen:
Dit zijn functies of processen die betrekking hebben op taken, verantwoordelijkheden en werkzaamheden die vanwege de aard en inhoud een risico kunnen vormen voor de integriteit van de organisatie en doelwit kunnen zijn van criminelen. Het kan daarbij gaan om gevoelige informatie, documenten, besluiten (waaronder beschikkingen), of financiële middelen. De weerbaarheid van de organisatie op met name die processen moet voldoende zijn geborgd.

Medewerkers:
Ambtenaren van gemeente en provincie en griffiers.

Netwerkbewustzijn:
Wanneer medewerkers en politieke ambtsdragers zich bewust zijn van het netwerk waarin zij zich begeven. Zij zien zowel de kansen die dit netwerk biedt als de risico's die het vormt. Ook zijn zij zich bewust van de rol die iemands netwerk heeft op het functioneren als ambtelijk medewerker of politiek ambtsdrager.

Ondermijning:
Ondermijnende criminaliteit is georganiseerde misdaad die gebruik maakt van en infiltratie zoekt in legale structuren en instituties. Daarmee vervagen de grenzen tussen de bovenwereld (legale samenleving) en de onderwereld (georganiseerde misdaad). Met de term ondermijning bedoelen wij ondermijnende criminaliteit en de schadelijke maatschappelijke effecten hiervan op de bovenwereld.

Oneigenlijke beïnvloeding van besluitvorming(sprocessen):
Besluiten van overheidsorganisaties komen niet op een legitieme, transparante en democratische wijze tot stand, maar worden onder druk van criminele, economische of persoonlijke belangen gestuurd. Dit kan door bedreiging, omkoping, chantage, misleiding of op andere wijze onder druk zetten van ambtenaren en/of bestuurders.

Periodiek:
Iets dat op vaste of terugkerende momenten plaatsvindt.

Politieke ambtsdragers:
Burgemeester, commissaris van de Koning, wethouders, gedeputeerden, (duo)raads- en commissieleden en leden van Provinciale Staten.

Samenwerkingspartners:
Andere overheidsinstanties om mee samen te werken, niet zijnde gemeenten en provincies.
Te denken valt aan:

- Politie
- Openbaar Ministerie
- Omgevingsdiensten
- Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC)
- Uitvoeringsorganisaties
- (Horeca)ondernemers
- Bedrijfskringen en het Koninklijk Verbond van Ondernemers
- Woningcorporaties
- Agrarische sector
- Waterschappen
- Dorpsraden
- Inwoners/samenleving
- Zorg en onderwijs
- Sportverenigingen

Structureel:
Iets dat vast onderdeel is van de organisatie, het beleid of de werkwijze; verankerd in de structuur.

Veilige publieke taak (VPT):
Inzet en maatregelen met als doel dat personen met een publieke taak hun werk zo veilig mogelijk uit kunnen voeren. Veilige Publieke Taak wordt in dit Gelderse Akkoord in alle gevallen gerelateerd aan de aanpak van ondermijning.

Veilige werkomgeving:
Daar waar de fysieke, mentale en emotionele gezondheid van werknemers wordt beschermd. Dit betekent dat er maatregelen zijn om ongevallen, letsel en gezondheidsrisico's te voorkomen. Een veilige werkomgeving omvat ook dat medewerkers beschermd zijn tegen discriminatie of geweld (zowel van binnen- als buitenaf).

Weerbaarheid:
Het vermogen van publieke organisaties om signalen van ondermijning en ongewenste beïnvloeding van het openbaar bestuur te herkennen, daar preventief dan wel repressief op te reageren en daarnaast én daardoor te voldoen aan de taken en verantwoordelijkheden die zij hebben richting de samenleving, zoals het zijn van een toegankelijke, transparante overheid.

“Weerbaar zijn”:
Betekent dat een publieke organisatie in staat is om ondermijnende invloeden tijdig te signaleren, hierop gepast en effectief te reageren—zowel preventief als repressief—en daarbij haar taken en verantwoordelijkheden richting de samenleving kan blijven vervullen op een integere, transparante en toegankelijke manier.

Wij:
De gemeentelijke en provinciale organisaties in de provincie Gelderland. Dit betreft de verschillende teams/afdelingen in de organisaties, het college, de gemeenteraad/Provinciale Staten en griffie.

Gemeente
Aalten

Apeldoorn

GEMEENTE
Arnhem

gemeente
Barneveld

GEMEENTE
Berg en Dal

gemeente
Berkelland

GEMEENTE
BEUNINGEN

gemeente Bronckhorst

Gemeente Brummen

gemeente
Buren

Culemborg

GEMEENTE
DOESBURG

[gD] gemeente
Doetinchem

Gemeente Druten

Gemeente
Duiven

ede

Gemeente
Elburg

Gemeente Epe

gemeente
ermelo

gemeente harderwijk

gemeente
Hattem

Gemeente Heerde

gemeente
Heumen

gemeente
Lingewaard

Gemeente
Lochem

MAASDRIEL

gemeente
Montferland

gemeente
Neder-Betuwe

gemeente
Nijkerk

Nijmegen

gemeente
Nunspeet

Gemeente
Oldebroek

gemeente
Oost Gelre

gemeente
Oude IJsselstreek

gemeente Overbetuwe

gemeente
putten

Gemeente Renkum

gemeente Rheden

Gemeente
ROZENDAAL

Gemeente
Scherpenzeel

gemeente Tiel

gemeente
voorst

gemeente
Wageningen

GEMEENTE
WEST
BETUWE

gemeente
Westervoort

Gemeente
West
Maas en
Waal

Gemeente
Wijchen

gemeente
Winterswijk

gemeente
Zaltbommel

GEMEENTE
ZEVENAAR

Zutphen

Samen voor een veilige regio
Noord- en Oost-Gelderland

Samen Weerbaar
aanpak ondermijning Gelderland-Midden

WEERBAAR
GELDERLAND-ZUID
samen tegen ondermijnende criminaliteit

RIEC
Oost-Nederland

provincie
Gelderland

Belastingdienst

OM

POLITIE

